

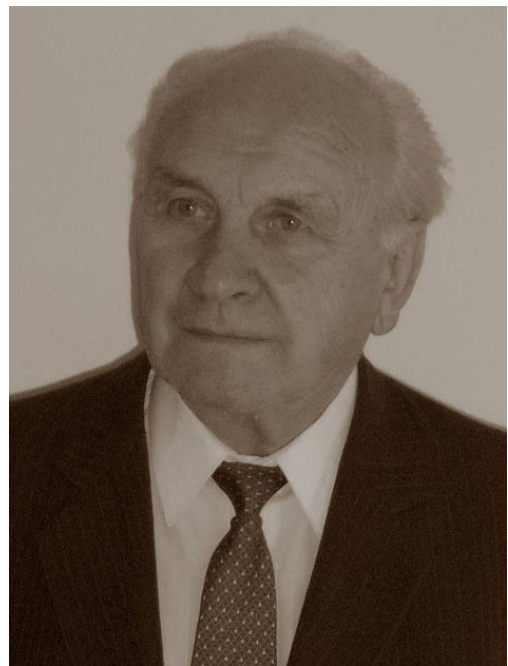
Borz Zsófia

Reményi Károly mellszobrának leleplezése

Egy képzőművészeti alkotás létrejötte mindig nagy ünnep, főként, ha egy közösség is érdekelt a létrejöttében. Egy adott műtárgy egyfelől önállóan, a saját kontextusa szerint kezelendő és kutatandó, másfelől a létrejöttének körülményei fontos kultúrtörténeti adalékok. Már a 19. században is kiemelten fontos eseményeknek számítottak a zenei élet képviselőiről készült portrék vagy akár a zeneművészet nagyjainak síremlékeinek leleplezése. Ezekről többé-kevésbé rendelkezünk dokumentációval, legtöbb esetben pedig a korabeli sajtót hívhatjuk segítségül egy-egy ünnepség rekonstrukciójához. Kutatóként egy kortárs portré esetében kiemelt feladatunk, hogy megörökítsük – többek között – a leleplezési ünnepségeket, hiszen az utókor így nem töredékes szórványemlékekből kell, hogy építkezzen.

A 19. század portré leleplezési hagyományai nagyrészt átöröklődtek a 20. századba és napjainkba is. Az ünnepségek szerkezete az esetek többségében hasonló, igazán csak az ábrázoltak, a művészek és a résztvevők személye változik. A fővárosban a zenei életben működött személyek arcképeinek megrendeléseikhez általában a Nemzeti Zenede Egyesület, illetve később a Zeneakadémia adott intézményes háttérrel. Azonban számos vidéki Zenede is csatlakozott ehhez a gyakorlathoz, mind a mai napig.

Esztergomban igen pezsgő zenei élet volt már a 19. század közepétől kezdve, amikor az Esztergomi Dalárda megalakult. A városi zeneiskola csak később, 1928-tól működött. Az esztergomi zeneélet számos meghatározó személyiséggel büszkélkedhet, egyike ezeknek **Reményi Károly** (1941–2020) karnagy, az esztergomi zeneiskola egykori igazgatója. Reményi Károly 1941-ben született Szigetváron. Zenei tanulmányai után, 1965-ben kezdte meg tanári munkáját Esztergomban. A zeneiskolában a szolfézs tárgyat tanította, a Dobó Katalin Gimnázium vegyeskarának vezetőjeként pedig több száz fiatalnak adta át a zene iránti szeretetét és tiszteletét. A Városi

1. kép Reményi Károly

Szimfonikus Zenekar, a Balassa Bálint Vegyeskar és a Budapest-Pestszentlőrinci Árpád-házi Szent Margit Plébánia kórusának karnagyaként a felnőtt korosztályt is megszólította. Zenei tevékenységei mellett időt, erőt és saját anyagi hozzájárulást nem sajnálva építette helyiek bevonásával a ma is álló zeneiskola épületét. Haza- és Istenszeretete végig kísérte mind életét, mind munkásságát. Tavalay, 2020. november 21-én hunyt el.¹

Reményi Károly emlékszobor - felhívás

2021 februárjában a Zeneiskola Alapítványa a családdal közösen gyűjtést hirdetett a sokak által tisztelt karnagy mellszobrának elkészíttetésére. Nem példanélküli, hogy egy-egy műalkotás megszületéséhez gyűjtést rendez egy intézmény vagy egy egyesület. A közösségi összefogásnak köszönhetően sok műalkotás jött már létre a történelem során. Például a Nemzeti Zenede Egyesület (akkor még hangászegyleti zenede) 1855-ben, Egressy Béni portróját Barabás Miklóstól rendelte meg, az ehhez szükséges pénzüsszeget pedig gyűjtés útján szerezték meg. A nagylelkű adományozóknak hála nemcsak Barabás festményére volt elegendő a befolyt összeg, így hozták létre az ún. Egressy alapot, és további műalkotásokat is ebből finanszíroztak.²

A 2021 februárjában kihirdetett gyűjtés sokakhoz eljutott, így hamar elérte célját. A felhívásban szerepelt, hogy maradandó emlékként bronz szobrot készíttetnének Gúgyela Tamás szobrászművésszel, illetve, hogy a tervek szerint a portrészobor kezdetben a Zeneiskola nagytermében kapna helyet, de a későbbiekben akár kültéri szoborként az iskola mellett helyeznék el méltó emléket állítva Reményi Károlynak.³

Leleplezési ünnepség

A portrészobor leleplezését 2021. július 11-én 17 órakor tartották Reményi Károly születésének 80. évfordulója előtt 2 nappal.⁴ A szoboravató ünnepséget a modern technikának köszönhetően a Zeneiskola közösségi oldalán élőben közvetítették, így akik személyesen nem tudtak jelen lenni, azok is becsatlakozhattak a megemlékezésbe. A Reményi Károlyról már korábban elnevezett teremben nagyszámú közönség gyűlt össze. Bevonulása után a Balassa

¹UDVARDYNÉ PÁSZTOR Ágnes – KOVÁCS Andrea: *Búcsú Reményi Károly karnagy-zenetanártól, zeneiskolai igazgatótól, az esztergomi zenei élet meghatározó alakjától (1941-2020)*, in: Parlando Zenepedagógiai Folyóirat, 2021. 2. szám

²BORZ Zsófia: *Magyar-zeneszerző ábrázolások ikonográfiája a 19. század második felében*, in: Isó – Kelecsényi – Sebestyén – Juhász (szerk.): *Opus Mixtum VI. ACentrArt Egyesület évkönyve 2020*, Budapest, CentrArt Egyesület, 2020

³<https://www.esztergomizeneiskola.hu/2-nem-kategorizalt/537-remenyi-karoly-emlekszobor-felhivas>

⁴ A leleplezési ünnepségről számos helyi és megyei lap beszámolt, illetve én magam is részese voltam az eseménynek.

Bálint Vegyeskar Orazio Vecchi „Néked zeng ez a dal...” kezdetű mű első és harmadik versszakával indította az ünnepséget. Már a dalválasztás is azt a koncepciót tükrözi, hogy ez az esemény nem az elmúlásról, a veszteségről szól, hanem az emlékezésről, a tiszteletadásról és egy közösség számára fontos egyéniségképzőművészeti megörökítéséről.

A kórusművet követően Udvardyné Pásztor Ágnes igazgatónő megemlékezését hallhatta a közönség. A hivatalos köszöntések után személyes élményeiről beszélt, amelyek igazgatói és karvezetői elődjéhez, Reményi Károlyhoz fűzték. A személyes, családi hangvétel végig kísérte az egész avatási ünnepséget, hiszen a közönséget számtalan személyes szál fűzte a mindenki által kedvelt és tisztelt karnagyhoz. A Balassa Kórus rövid műsora előtt Sárosi Attila, az Esztergom Anno szerkesztője, a kórus tagja is megemlékezett a jelen lévők 'Karcsi bácsi'-járól. A fiatalkori élmények sokak számára ismerősek voltak.

2. kép Leleplezési ünnepség a Reményi Károly hangversenyteremben: Udvardyné Pásztor Ágnes köszöntője

A vegyeskar Felix Mendelssohn-Bartholdy: *Búcsú az erdőtől* művét adta elő, majd Durzák Anna tanárnő Szent-Gály Kata: *Örvendező zsoltár* című versének előadásával járult hozzá a megemlékezés emelkedett hangvételéhez. Az utolsó sorok, a leleplezési ünnepség vezérgondolatát idézik: „*mint minden szabad-szívűek, / a maradandót kapta távlatul / az elmúlók helyett!*”. A zenei-irodalmi blokk zárásaként a vegyeskar Halmos László: *Hogyha az úr* című kórusművét adta elő.

Ahogy az szokás volt már a 19. században is, az ábrázolt családján, barátain, tisztelőin kívül egyházi és politikai előljárók is részt vettek a leleplezési ceremónián. Jelen volt Dr. Beer Miklós katolikus pap, a Váci egyházmegye nyugalmazott püspöke, dr. Völner Pál, az Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtitkára és a térség országgyűlési képviselője,

továbbá Hernádi Ádám, Esztergom város polgármestere, Erős Gábor alpolgármester és maga az alkotó, Gúgyela Tamás szobrászművész is.

Dr. Beer Miklós atya az élettől kapott ajándékként beszélt Reményi Károlyról. Meggyőződése, hogy az elhunyt karnagy isteni küldetése volt, hogy rajta keresztül mindenki valamit megérezzen Isten szeretetéből. Már korai kórusvezetői munkásságában is kiemelt helyet kaptak az egyházi énekek, amelyeket rendkívüli átérzéssel és érzékenységgel tudott a zenekar és énekkar felé közvetíteni.

A térség országgyűlési képviselője, Völner Pál elismerően beszélt Reményi Károly közösségteremtő tevékenységéről. Elmondta, hogy személyes találkozások, díjátadók alkalmával ő is megtapasztalta az iskolaigazgató szerénységét, és reméli, hogy ezt a szellemiséget viszi majd tovább az a közösség is, aminek meghatározó építője volt. Hernádi Ádám polgármester hangsúlyosan kiemelte, hogy egy ember addig él, amíg emlékeznek rá. Ehhez az emlékezéshez járul hozzá az újonnan elkészült szobor is.

2. kép Reményi Károly szobrát Hernádi Ádám és Reményi János leplezte le

A Nagyterem falán elhelyezett szobrot Hernádi Ádám és Reményi János, az ünnepelt legkisebb fia leplezte le, miközben a kórus énekelt. A szobrot hatalmas tapsal fogadta a közönség, majd Reményi János köszöntötte a megjelenteket a család nevében. Elmondta, hogy nagybátyja, Reményi Ferenc kereste meg a családot a szobor

készítettség ötletével, amihez a Zeneiskola Alapítványa adott intézeti háttérrel. Reményi a beszédében említette meg, hogy Gúgyela Tamás szobrászművész rendkívüli lelkesedéssel alkotta meg a szobrot, ami nemcsak egy nagyszerű embernek, hanem a személyén keresztül a pezsgő esztergomi kulturális életnek is emléket állít.

Végezetül Udvardyné Pásztor Ágnes mindenki nevében köszönetet mondott Gúgyela Tamásnak, majd Kodály Zoltán: *Sík Sándor tedeumának* közös eléneklésére buzdította a megjelenteket, amivel a leleplezési ünnepség hivatalos része véget ért.

Reményi Károly mellszobor

Reményi Károly mellszobra hagyományos öntött bronzszobor, amely viaszvesztéses technikával készült és egy márvány talapzaton kapott helyet, amin arany betűkkel olvashatjuk az ábrázolt nevét. Gúgyela Tamás szobrászművész bár személyesen nem ismerte Reményi Károlyt, különböző életkorban készült fotók alapján dolgozott.⁵ Ezen kívül a családtagokkal és a tanári karral is sokat beszélgetett, hogy minél jobb képet kapjon az ábrázoltról és a személyiségéről. Gúgyela remek érzéssel mintázta meg azt a szerénységet, alázatot, ami mindig is sugárzott Reményi Károlyból. Ezt tükrözi a portré beállítása is: az enyhén, szerényen meghajló szoborfej és a mindig mosolygó, kedves arc.

4. kép *Gúgyela Tamás: Reményi Károly (2021)*

⁵Gúgyela Tamás szívélyes közlése.

A Zeneiskolához kapcsolódik egy hasonlóan rangos leleplezési ünnepség is. Az iskola névadója, Zsolt Nándor (1887–1936) zeneszerző, hegedűművész síremlékének avatása is megmozgatta a zenei élet képviselőit, akik 1938-ban az esztergomi Szentgyörgymezői temetőben gyűltek össze. Jelen volt többek között Frey Vilmos alispán, illetve a Zeneművészeti Főiskola főtitkára, Isoz Kálmán is.⁶ A márvány obeliszken egy bronz relief kapott helyet, amelyet Kisfaludi Stróbl Zsigmond mintázott meg.

Az esztergomi Zeneiskola 2005-től viseli híres szülöttének nevét, az ő emlékét őrzi egy másik képzőművészeti alkotás is. A Ferenczi Lilla által festett olajkép egy fotó alapján készült a hegedűművésről. A festmény a Zeneiskola első emeleti halljában kapott helyet, ahol az iskolába látogatók nap, mint nap találkozhatnak vele.

Reményi Károly mellszobra a Reményi Károly Nagyterem bejárattal szemközti falán, középen kapott helyet. Ahogy a felhívásban is szerepelt, a Zeneiskola tervezi, hogy az intézmény környezetének rendbetétele után a szabadba, az iskola melletti parkos területre kihelyezzék a mellszobrot, méltó emlékhelyet állítva az egykori igazgatónak, karnagynak, tanárnak és iskolaépítőnek, Reményi Károlynak.

Ezek az emlékek fontos megnyilvánulásai egy zenei intézmény kultúrtörténetének. Több évtizedes, évszázados hagyományhoz kapcsolódik az esztergomi Zsolt Nándor Katolikus Zeneiskola az említett képzőművészeti alkotásokkal. Reményi Károly szoborportréja – épp úgy, mint Zsolt Nándor portréi – azon túl, hogy a művészettörténeti értéke igen jelentős, a szűkebb közösség és az egész hazai zenei életben kimagaslót alkotott személyre való emlékezésben meghatározó szerepet tölt be.

Képek forrása:

- 1. kép:** <https://www.esztergom.hu/esztergomi/hirek/hir/302-elhunyt-remenyi-karoly-a-zeneiskola-volt-igazgatoja-pro-urbe-dijasunk>
- 2. és 3. kép:** <https://www.infoesztergom.hu/hirek/olvas/szobrot-kapott-remenyi-karoly-2021-07-13-105257>
- 4. kép:** Reményi László felvétele

Borz Zsófia művészettörténész, muzeológus, az ELKH BTK Zenetudományi Intézet Zenetörténeti Múzeumának tudományos segédmunkatársa, emellett a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskolájának doktorandája. (Egykori esztergomi zeneiskolai növendék.)

⁶Magyarság, Pesti Hírlap, 60/110 (1938. május 17.), 12.; Nemzeti Újság, 20/111 (1938. május 18.), 11.